List 47. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 22. novembra 1871.

Obseg: O zložbi zemljišč. (Konec.) — Vrednost krompirjevca ali krompirjevega perja. — Za hišne potrebe. — O zavodih za uboge. — Poročilo o XXIII. skupščini Matičinega odbora 2. nov. 1871. (Dalje.) — Od kod imé babje leto? — Bivša parižka komuna in socijalizem. — Terminologija za matematiko. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O zložbi zemljišč.

Priobčil Franc Schollmayr.

(Konec.)

To vse se pa doseže le s tem, ako se vpelje primerno kolobarenje ali vrstenje rastlinstva v poljedelstvo in pri višej omiki našega ljudstva tudi svobodno gospodarstvo v njegovem posestvu; al predno se vse to doseže, treba je najpred zložbe zemljišč.

V čem pa obstojí zložba zemljišč?

Zložba zemljišč obstojí v tem, da se vse raztresene njive in travniki, pašniki in pustinje, kakor tudi posamne gozdne parcele, to se vé, vsako posebej, v eno celoto zložijo, potem pa zopet ali posamesno ali pa v več kosih skupaj med poprejšnje posestnike na novo porazdelé.

Zložba zemljišč se lahko raztegne na cele ravane ali polja, ali pa tudi le na posamesne zemljiške partije.

Da je pri zložbi zemljišč ob enem treba tudi gledati na to, da se davki odkupijo, zemljišča z napeljavo vode ali pa osušenjem zboljšujejo, potoki in reke vredijo, meje poravnajo, gonišča za konje napravijo, jame za pridobivanje kremena, peska, ilovice in proda priredijo, drevesnice osnujejo itd., to se že samo o sebi umeje.

Popolno in lepo zložena zemljišča segajo globoko v posestne razmere in se tudi že po svoji vnanji podobi odlikujejo.

V krajih, kjer se je zložba zemljišč že izpeljala, to je, da so se posamesni posestniki med sabo pogodili in raztresena posestva, njive, travnike itd. med sabo zamenili, kmetijstvo prav veselo napreduje. Polja in travniki imajo svoje pravilne meje, povsod so primerne poti in kolovozi narejeni, sadonosni drevoredi nastajajo; plotovi in ograje, kterih je bilo poprej celo število, so zginili; — tam, koder so poprej le kake stare ženice s slabo motiko v roki po majhnih njivah brskale in kakor krt rile, vleče zdaj po dvoje lepih čvrstih konj Zugmaier-jevo ali pa Schwerc evo oralo, ki prevrača zemljo 8 do 10 palcev na globoko, to pa lepo in ravno kakor po črtalu; gozdom, travnikom in njivam je odmerjen prostor, kakoršen se jim prilega; vporaba lastnije je neomejena; na vsaki strani malopridni pašniki so prenehali; živinska klaja se prideluje; brezštevilne ograje, mejniki in kameneni nasipi ginejo; v zapuščene in zanemarjene vasí se zopet povrača red in snažnost; gnojišča se zboljšujejo in naposled se gotovo tudi iz državnega in deželnega zaklada nekoliko pripomore, da se nakupi novo, zboljšano in sploh za koristno pripoznano kmetijsko orodje, kakor tudi različni stroji (mašine) in druge enake priprave, s kterimi se prva podlaga podstavi vzornim kmetijam.

Zložba zemljišč pa ima še to posebnost, da posamesni posestniki svoja zemljišča tako zamené, da dobí vsaki svoje posestvo skupaj, dvorišče ali stavišče pa ravno v sredo. To je pa gotovo veliko vredno, ker se po tem vsakemu posestniku obdelovanje in obvarovanje njegovega posestva zeló zlajša. Veliko je tedaj na tem, kako stojí kmetija, to nam kažejo posebno umni Angleži, Flandri, Marší okrog severnega morja, deloma pa tudi Nemci, Čehi, Moravci, Poljaki in Ogri. Da se pri nas, ki nimamo tako raztresenih krajev in vasi, kakor po drugih deželah, tudi zložba zemljišč ne dá tako popolnoma izpeljati, kakor sem zgorej omenil, tega ne moremo tajiti, toda pri nas se že s tem mnogo storí, ako se le na vse straní raztresene majhne parcele primerno zložijo. Skušnje mnogih dežel nam kažejo, da si so kmetovalci tudi s takimi le majhnimi zložbami svojih raztresenih zemljišč vendar-le mnogo pomogli, kajti ne le, da so v malo letih svoje dolgove popolnoma poravnali in da so se tudi stroški za obdelovanje zemljišč in spravljanje poljskih pridelkov za polovico znižali, temveč tudi čisti dohodki njihovega posestva se so za 20 odstotkov pomnožili.

Dasiravno je dobiček tako očividen, vendar sem skoro popolnoma prepričan, da bi se za zdaj ne dalo pri nas mnogo zemljišč zložiti, če bi tudi imeli postavo, ki bi protivno manjino k zložbi prisiljevala.

Naši ljudje imajo v tej zadevi mnogo krivih misli in ugovorov. Važnost in velika korist zložbe zemljišč bi se morala po zaupnih možéh našim kmetovalcem razložiti. Mnogo jih je pa tudi, ki se bojé, da bi se jim njihova lastnina okrajšala, česar se je pa le tedaj bati, ako bi se vzeli taki izvedenci in cenilni možje, ki še niso dovolj izurjeni, da bi cenitev vršili na pravi podlagi, ker cenitev zemljiških doneskov prvega katastra našim kmetovalcem še zdaj mnogo straha prizadeva. Vlada in kmetijska družba morali bi skrbeti, da se dobijo izvedenci, namreč taki, kterim bi se nova delitev premoženja brez strahú lahko v roke dala. Stroški za zložbo zemljišč se ravnajo po cenilcih (šacevalcih); kolikor urneji in sposobneji so cenilci, toliko manji so potem tudi dotični stroški.

Različnost zemlje ne dela nobenih zaprek, ker se vsakemu posestniku zemljišča v različnih legah združena lahko odmerijo.

Pa tudi to, da so posestva premajhna in preveč razkosana, ne daje nobene prilike za pritoževanje in ugovore, kajti ravno zategadel, ker so zem-

ljišča preveč raztresena in razdrobljena, treba je, da se zložijo.

Večkrat se tudi ugovarja, da se veči zemljiški kosi ali parcele ne dadó tako lahko prodati. Toda kakor hitro se bode dobrota in hasnovitost zloženih zemljišč malo bolj pripoznala, se potem tudi polja ne bodo kar tje v en dan in brez prevdarka razdeljevala, in tudi se ne bo dopustilo, da bi vsi dediči le eno njivo podedovali.

Še celó pri takih zložbah, h kterim je treba posestnike s silo priganjati, je razlastenje ali zamenjava zemljišč, ako se vrší na občno blagostanje ljudstva, popolnoma opravičeno ter ne sega nikakor nepostavno v privatna posestva, kar se najlože iz tega lahko sodi, da se je državno oskrbovalstvo že večkrat v gozdnih zadevah (glej našo gozdno postavo), kakor tudi pri odvezi zemljišč enakih sredstev ali naredeb posluževalo.

To so bistvene in najpotrebniše stvarí, ki je je vsakemu kmetovalcu o zložbi zemljišč vedeti treba.

Konečno le še toliko pristavljam, da bi bilo pač želeti, da se zložba zemljišč, kteri se je že skoro povsod, koder se nahajajo omikani kmetijski posestniki, pot odprla, tudi pri nas na korist občnega kmetijskega blagostanja in zaželenega napredka prej ko prej izvrší.

Gospodarske skušnje.

Vrednost krompirjevca ali krompirjevega perja.

Če sežgeš 100 funtov popolnoma suhega krompirjevega perja, ostaja ti 17 do 18 funtov pepela. Tega se lahko prepričaš, kedar koli hočeš.

Isto tako pa je po obilih kemičnih preiskavah dokazano, da v 100 funtih krompirjevega pepela je kalija (pepelika, potašelja) 45 funtov in fosforove kisline 10 funtov.

Te številke kažejo same po sebi, kako napačno je, da se krompirjevo perje zametuje.

Glavno vprašanje je tedaj: kako se dá krompirjevo perje najbolj za gnoj porabiti? Temveč je rešitev tega vprašanja važna, ker dandanes kmetovalci veliko denarja potrošijo za to, da kupujejo gnojila, ki imajo pepelik in fosforno kislino v sebi, krompirjevo perje in enake pridelke pa zametujejo.

Kako veliko kalija se samo po vinoreji nogradom vzame, in kako malo se misli na to, da bi ga nogradom povrnili z rozgami, krompirjevim perjem in enacim gnojem.

Začeli so sicer nekteri umni gospodarji krompirjevo perje rabiti za mešani gnoj (kompot); al malo je še tacih pametnih kmetovalcev.

Gospodarji! nikar ne prezirajte teh naših besed.

Za hišne potrebe.

* Mazílo za čevlje. — Zopet je nastopil čas, ko bode treba imeti obuvalo, kterega ne voda ne snežnica ne razmoči. Suha noga — pol zdravja: je starodaven pa resničen pregovor. Če tedaj hočeš v mokrem vremenu suh biti v nogah, napravi si sledeče izvrstno mazilo za čevlje: Na funt svinjske mastí dodaj pol funta ribje mastí in pomešaj oboje; kupi si za desetico kavčuka (gumija elastika) in za toliko tudi terpentinovega olja, pa zreži kavčuk na drobne koščeke in ga deni v terpentinovo olje, da se raztopí v njem. Ko se kavčuk v olji raztopí, zlij vse skupaj v urno mešano mast — in mazila imaš za čevlje, da nam boš hvaležen, dober kup in za dolgo časa.

Podučne stvarí.

O zavodih za uboge.

Po občinski postavi od 17. februarija 1866. leta, §. 28., odstavek 9., imajo občine skrbeti za uboge in za občinske dobrodelne naprave. V naših deželah še obstojé farni zavodi za uboge, kteri se oskrbujejo po dosedanjih postavah, in nektere občine se potegujejo za to, da bi se ti farni zavodi izročili v oskrbovanje občinam (soseskam).

Da se v okom pride raznim zmotam gledé na pravice občin, se mora omeniti, da je v nekterih deželah, kakor v gornji in spodnji Avstriji, v Šleziji in na Koroškem, se ta zadeva uredila po posebnih deželnih postavah in dokler tudi mi nimamo take deželne postave, se dotične razmere ne morejo premeniti; vendar bode za ubožni zavod koristno, ako farna predstojništva v dobrem sporazumljenji z občinskimi pospešujejo dobrodelne namene.

V prevdarek toraj prinesemo zadevno postavo, ki je na Koroškem že veljavo zadobila in ki se glasí tako-le:

„Postava od dné 21. februarija 1870.,

veljavna za vojvodino Koroško, s ktero se izdajo določbe zastran odprave farnih zavodov za uboge, in izročitve njihovega premoženja v oskrbovanje občinskih zastopstev.

Po nasvetu deželnega zbora Mojega vojvodstva koroškega ukazujem, kakor sledí:

§. 1. Farni zavodi za uboge so odpravljeni. Njihovo premoženje se ima izročiti krajnim občinam v oskrbovanje.

§. 2. Od izročitve so odločiti le tiste ustanove, kterih izročitev bi bila nasproti izrečno razodeti volji ustanovnika ali bistvu ustanove.

§. 3. Za oskrbovanje premoženja zavodov za uboge je pravilno (§. 5) pristojno zastopstvo one občine, v ktere okraju je farni zavod za uboge.

§. 4. Ako okraj farnega zavoda za uboge obsega več krajnih občin ali njihovih delov, se ima sedanje premoženje zavoda razdeliti med posamesne krajne občine po razmeri števila duš, ki pride iz dosedanjega okraja na te posamesne krajne občine.

§. 5. Ako se celo premoženje ali kteri njegov del zarad tega razdeliti ne more, kjer je vsled izrečno razodete volje ustanovnika iz razdelitve izločeno ali ker bi se razveza skupnosti le z zgubo zgodila, je za oskrbovanje pristojno zastopstvo tiste občine, kteri gré po razmeri števila duš (§. 4) največi delež na skupnem premoženji. Ta ima vendar dolžnost, o takošnem skupnem premoženji z zastopstvom drugih vdeleženih občin vsako leto polagati račun in jim znesek dohodkov po številu duš (§. 4) izmerjeni redno odrajtovati.

§. 6. Občina ima premoženje zavoda za uboge v samovlastnem področji gledé na posebne namembe oskrbovati, in posebej zapisovati.

§. 7. Občinska zastopstva so vendar upravičena, za oskrbovanje ubogih sestavljati posebne komisije, kterih ude izvoli občinsko zastopstvo izmed vseh, ki imajo v občini pravico voliti. Občinsko zastopstvo ima ustanoviti področje teh komisij. Po sestavi takošne komisije se pa občina ne more oprostiti ne svoje dolžnosti do preskrbovanja ubogih, ne zavez, ki izvirajo iz dolžnega oskrbovanja zavodovega premoženja.

§. 8. Milodari, ubogim zunaj cerkvá prostovoljno namenjeni in postavni dohodki se morajo tudi odsehmal zavodu za uboge odrajtovati. Državno in deželno postavodajstvo ustanavlja postavne dohodke.

§. 9. K postavnim dohodkom spadajo sedaj:

a) globe razne vrste;

b) bira za uboge zunaj cerkvá in miloščina iz darilnic, zunaj cerkvá za uboge postavljenih;

c) davščine od razstav in godeb;

d) dražbini odstotki;

e) tretjina za uboge iz zapuščin brez oporoke umrle svetne duhovščine;

f) dohodki iz volil, ki jih je zapustnik brez natančne zaznambe namenil ubogim ali za blagor duše.

Ako se po besedah namembe takošnih dohodkov vdeležujejo zavodi za uboge raznih občin, se ima, gledé na razdelitev, ali ondi, kjer razdelitev ni dopuščena, kar se tiče oskrbovanja, ravnati po določbah §§. 4 in 5.

§. 10. Vsaj zunaj zavoda za uboge obstoječa oskrbništva ustanov in naprav za ubožne namene veže dolžnost, popis njihovih darov in ubogih, kterim so bili dani, na prošnjo vročiti predstojniku one občine, v kteri imajo obdarovani ubogi domovinsko pravico.

§. 11. Politična oblastnija ima izvrševati izročitev premoženja farnega zavoda za uboge.

Vsi v tem obziru ali zarad razdelitve — §§. 4 in 5 — izvirajoči prepiri se imajo razsojevati, kakor drugi prepiri po postavnih stopinjah oblastnij.

§. 12. Zastran načina oskrbovanja zavodnega premoženja, pritožbe zoper določbe občinskega predstojnika in zoper sklepe občinskega odbora, po tem zastran pravice do nadgledovanja veljajo dotične določbe občinskega reda koroškega.

§. 13. Ako zavode za uboge že sedaj občina oskrbuje, odpadejo tudi z obzirom na te vse dosedaj veljavne stesnjave in določbe, ki se s pričujočo postavo ne strinjajo, ako niso utrjene s posebnimi naredbami ustanovnika.

§. 14. Ta postava stopi v veljavnost dné njenega razglašenja. Zvršiti se to postavo naroča ministroma notranjih zadev in bogočastja in nauka. Onadva imata pravico, potrebne izpeljavne ukaze izdati po primerni poti". „Slov. Prav."

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XXIII. skupščini Matičinega odbora

2. novembra 1871.

(Dalje.)

Predno se prične važna ta stvar pretresovati, naj slavnemu odboru objavim, da sta mi danes od dveh gg. vnanjih odbornikov v tej zadevi došla dva dopisa.

a) Gosp. dr. Ulaga piše:

„Edino praktična misel je, da sl. deželni odbor v rečeni namen zdatne pomoči privoli. Ker pa knjige pridejo v prodajo in se bodo gotovo lahko oddajale, bode se menda vendar v Ljubljani našel založnik, ki ne bode zahteval, da se mu kar prvo leto povrnejo vsi stroški. Po mojih mislih bilo bi toraj odseku največ skrbeti za to, da najde založnika. Da bi pa Matica kaj prikladala, za to jaz nisem, ker ona dela za vse Slovence; dobrota zastran slovenskega učnega jezika v realki in gimnazijah zadela je pa žalibože le brate naše na Kranjskem. Da je le nekoliko upanja, da enaka drobtina z vladne mize pade tudi nam drugim zapuščenim Slovencem, potem bi z veseljem rekli: pustimo za par let vse drugo na stran in izdavajmo dobre šolske knjige".

b) Gosp. dr. Gr. Krek pa piše:

„Skladam se samo s točko b) odsekovega nasveta, a nikakor ne s točko a), ker 1. naša Matica ni zaloga šolskih knjig, ampak glasilo slovenskega znanstvenega življenja; ker 2. društveniki gotovo ne bodo zadovoljni, da se mahoma prekucne celo dosedanje delovanje društva v smislu, ktere ne opravičuje nobena točka društvenih pravil, in 3. ker je moje prepričanje, da bode društvo po tem potu, mesto si novih udov pridobiti, mnogo mnogo dosedanjih zgubilo, a novih gotovo ne pridobilo. — Za šolske knjige skrbeti dolžnost je vse druzih faktorjev, nego našega edinega znanstvenega zavoda in zarad tega sem sicer za denarno podporo, a nikakor ne za to, da bi enake knjige bile lastnina slovenske Matice. — Tudi pridejo knjige, ako jih Matica izdá, v večem številu v roke tacega občinstva, ki tacih knjig ne potrebuje, to je, društvenikov slovenske Matice, nego v roke dijakov, za ktere so namenjene. — Jaz sem toraj odločno proti temu, in prosim, da se to tudi stavi v zapisnik".

Po prebranem poročilu prične se živa obravnava predlogov. — Prvi poprime besedo gosp. dr. Razlag ter vpraša g. Šolarja, ali mu je znano, kaj vlada misli storiti o izdavanji knjig zo slovenske srednje šole?

Gosp. Šolar odgovorí, da on toliko vé o tem, kolikor vedó štirje svetovalci c. kr. šolskega sveta, ki so tudi v Matičinem odboru; zalog gimnazijskih šolskih knjig je pasiven in v državnem proračunu ni nobenega zneska, ki bi bil va-nj postavljen v ta namen. Iz teh razlogov je ministerstvo že odbilo rokopis, kterega je prav za primernega spoznalo. Šolskih knjig pa živo potrebujemo.

Gosp. dr. Bleiweis vpraša, kako so za druge národe na svetlo prihajale dotične šolske knjige? — Gosp. dr. Costa iz zapiska šolskih knjig državne zaloge prebere oddelke, kterih prvi našteva knjige za ljudske, drugi za meščanske, tretji pak za srednje šole; med temi se v njem nahaja mnogo knjig za druge narode, za slovenski narod pa samo dr. Miklošičeva berila za više gimnazije.

Gosp. dr. Bleiweis na to zopet poprime besedo ter dalje govorí: Prepričali smo se, kako je vlada v začetku stregla drugim narodom, zakaj bi z nami, ki v tem obziru tudi stojimo v začetku, drugače ravnala, pač ne sprevidim. Al žalostna skušnja nam kaže, da ministerstvo ni v natis sprejelo g. Šolarjevega rokopisa, če tudi je izreklo, da je primeren. — Jaz sem zoper to, da bi g. Šolarjev rokopis Matica založila, ker ga ne more dati svojim družbenikom in ker tega tudi ne dopustí proračun Matičin za 1872. leto. — Toda knjigi „Pokornijevega živalstva in rastlinstva" ste za Matičine ude in silno potrebni za naše srednje šole. Predno dalje govorim o teh knjigah, rad bi vedel, ali je neobhodnje treba, da izidete s podobami, ki ju jako podražé? Saj se lahko po ceni dobé take slike, ki se obešajo na šolske stene; tudi imamo deželni muzej, kjer si učenci živali ogledajo, kakoršne so v naravi.

Gosp. Tušek odgovarja, da slik sicer ni neobhodnje treba, saj tudi Pokornijevi knjigi jih niste imeli, ali jako koristne so; učenci nemškega oddelka imajo v rokah knjige s podobami, slovenskih oddelkov učenci ne bi smeli biti na slabejšem.

Gosp. dr. Costa pravi: splošnja je tožba, da so šolske knjige predrage, stariše jako težko stane kupovati jih, in slike nam skoraj za dve tretjini podražite omenjeni knjigi.

Gosp. dr. Zupanec je te misli, da se brez podob nikakor ne bi smeli dati na svetlo.

Gosp. Lésar dostavi, da tudi Pokornij bi javalne privolil knjigi posloveniti in prevod izdati brez podob.

Gosp. Marn zagovarja izdajo s podobami.

Gosp. dr. Costa pravi, da nam bode s tema knjigama sicer nekoliko, a vendar malo pomagano, ker bode treba še mnogo druzih šolskih knjig, za ktere je treba hraniti novce.

*

Gosp. Lésar pravi, da ni treba misliti le na Matičino blagajnico, ktera še omenjenih dveh knjig, kakor kaže proračun, ne zmore brez kakove pomoči; vrh tega morali bi ustaviti vsa začeta dela. Treba je iskati še druzih virov za šolske knjige. Ali nam deželna blagajnica nič ne bi mogla pomagati?

(Konec prihodnjič.)

Odkod imé babje leto?

Spisal Dav. Trstenjak.

Zagrebški „Gosp. List“ in po njem „Novice“ pišejo, da pajčevino, ki jo prede neka vrsta jesenskega pajka, slovanski narod imenuje „babje leto“, in sicer: Hrvati, Slovenci, Čehi in Poljaci. Tega pajka naravoslovci imenujejo „thomisus viaticus“, pa tudi pajki imenovani „aranea obtectrix, lycosa, saccata in setragnatha extensa“ predejo takošno pajčevino, in Blumenbach piše, da z njegovimi besedami govorim: „auch der Thau als Pflanzenausdünstung sich verdichtend trägt zur Bildung dieser Gewebe bei“.

Ta tkanina je poganskim narodom bila simbol osodnega ôžeta, vrvi, niti, vezi; mislili so naimer starodavni narodi arjanskega plemena, da, kedar se človek narodi, ostopijo ga božice sojenice, in okoli njega spredejo osodno vrv, vez, nit. Človek je toraj koj pri svojem rojstvu bil po osodu zvezan. V to staro poverje še opominja navada, ktero najdemo pri štirskih Slovencih, da godovnjaka, ako ga v postelji dobijo, na dan njegovega goda, prijatelji z povreslom zvežejo, in ne odvežejo pred, dokler ni za rešitvo iz vezil obljubil dati ali kupiti vina, zato namesti „god obhajati“ pravijo tudi: „reševati se, rešitvo imeti“. Na osodno vrv, nit, opominja še tudi navada babic pri rojstvu deteta okoli postelje porodničine navezati niti, da ne škodujejo sojenice.*)

Učeni Mannhardt piše o tej pajčevini: „das herumfliegende Gewebe wurde als Arbeit der kunstreich spinnenden Schicksalsgöttinen betrachtet, und darum bringt es nach dem Volksglauben auch Glück, wenn ein solcher Faden an den Kleidern hängen bleibt“. Sojenica pa se je mislila ali kot deklica ali kot baba, zato tudi Nemci to prejo imenujejo „Mädchensommer“ in „Alterweibersommer“. V njej so videli stari narodi osodne niti boga in boginj osode; zato jo Angličani imenujeje: godsamar, Gottesscheppkleid, in Slovani „babje leto“, ker ni samo se slovanska Demeter, boginja zemlje, imenovala „Baba“, nego tudi sojenice so si mislili kot babe. Nemci to pajčevino imenujejo „Mariengarn, Marienfaden“, in krščanske legende pripovedujejo, da so te niti ostanki grobne obleke, ktera je odpadla, ko je Divica Marija v nebesa šla; prosto bavarsko ljudstvo pa pripoveduje, da v jesenskih nočeh Divica Marija prede z 11.000 divicami to prejo. Iz teh povestij se vidi, da so se nazori o boginji sojenici pozneje izložili na najimenitnišo svetico, kraljico vseh svetnic, v krščanski veri.

Grki in Nemci poznajo tri božice sojenice, v slovanskem mitu najdemo tudi možko bitje, ki se veli: Osod, Usod. Ruski mitolog Potebnja je njegovo bistvo vsestransko pretresal. Kot boginja osode v slovanskem mitu se še posebno pokazuje „Jaga“ ali „Ježibaba“; ona ima belo in črno stran, po svoji črni strani se je predstavljala kot grda zobača, zato se še sedaj posamesno stoječi keri (čeri, Felsspitzen) velijo: babji zob. Tudi mitus te božice je Potebnja izvrstno razjasnil. Ona je, kakor nemška Berchta „die im Licht und Wolken spielende, wirkende Gottheit“, vremenska boginja, po zimi neprijetna, po leti prijazna, in ker navadno v jeseni se še potem, ko je že zimsko vreme se oglasilo s svojimi burjami, nekoliko dni razjasni in razvedri, solnce poslednjo svojo moč pokaže, in Jaga-Baba kraljuje še ta kratki čas v toplem svetu, je tudi iz tega razloga utegnilo nastati poznamenovanje „Babje leto“. Kdor se hoče na tenje podučiti o tem mitu, naj bere: J. Grimm Myth. 744. 440., Mannhardt, German. Mythen str. 637 seq. Hanušev spis: „Ueber das Angebinde bei den alten Slaven“, Potebnja: „o Jagi-Babi“ v njegovih „myth. označenj.“ Moskva 1865 itd.

*) Za odvračevanje zlega upliva od strani sojenic so zaradi tega rodbeniki prinašali novorojenemu detetu darove, ktere so imenovali: vezila, Nemci pa Bindband. Iz prvega je dar gotovo bil, kakor že imé kaže, vrbca, vez, ali pa so dar otroku privezali, zato nemško „das Angebinde“, da ne bi škodovala rojenica, in prezgodaj odrezala niti življenja. Pis.

Socijalno-politiške razprave.

Bivša parižka komuna in socijalizem.

Socijalno-politiška študija.

Spisal dr. V. Zarnik.

VIII.

(Dalje.)

Tudi tam, kjer L. Blanc o proizvodni zadrugi (société productive = Produktionsgemeinschaft) govori, nima nič kaj srečnih in praktičnih misli, kajti on zametuje kapitalizem in ž njim zvezano prosto konkurencijo. L. Blanc misli, da bi se dali zadružni posli brez vsake postavne sile organizirati, — samo za prvo vtemeljenje je treba državne podpore, pozneje bi šla cela stvar kar sama ob sebi. Recimo, na priliko, da bi se res posrečilo, da bi se vse premakljivo in nepremakljivo premoženje zadrugam na razpolaganje postavilo: kdo bi potem proizvodne pripomočke (les moyens de production = Produktionsmittel) med pojedine posle v pravični meri razdeljeval, kdo bi odločeval o vstopu in ob odlazku pojedinih delalcev v zadruge in iz zadrug (Genossenschaften)? L. Blanc pravi: uradniki pojedinih zadrug! Dobro! Ali kdo nam jamči, da bodo ti uradniki v svojem razdeljevanji in presojevanji pravični? Kje se bodo ti uradniki učili in izpite polagali, da bodo v resnici pokazali, da so za taka opravila osposobljeni in sposobni, kajti inače bi zadruge jako malo zaupanja v njihovo poslovanje imele? — Na vsa ta pitanja ne vé L. Blanc ničesa odgovoriti.

Vrediteljica vseh cen danes je in bo tudi še v prihodnje ostala prosta konkurencija. L. Blanc pa hoče to v resnici naravno silo v gospodarstvenem življenji z „normalnimi cenami“ za vse blago in za vse službe nadomestiti, kakor se je to v srednjem veku s „taksami“ poskušalo! Dalje pravi on, da morajo biti vse zadruge solidarne v tem, da si vzajemno za obstanek in razvitek medsobno podporo zagotovijo. Ta zadružena solidarnost bi se imela v tem javiti, da bi vse zadruge 25 odstotkov čistega dohodka v občo zavarovalnico vlagale; na čelu vseh zadrug bi pa stala komisija, ktera bi s kapitalom iz obče zavarovalnice zdaj tej, zdaj oni zadrugi na pripomoč priskočila, ako bi bila ravno v zadregah in v potrebi. Ni bolj nepraktične misli, nego ta, da bi se kedaj dalo delo „organizirati“ po zdravih načelih gospodarstva s tem, da bi se za vse blago normirane cene vpeljale in da bi se za vse, slučajno zadrugam preteče nevarnosti vzajemna zavarovalnica ustanovila. — Nas bi preveč v stran za-

vleklo, ako bi se še v bolj natanko pretresovanje teh dveh neizpeljivih L. Blanc-ovih idej spuščali? *)

Marlo *) ostro obsodi popolno L. Blanc-ovo nezmožnost v narodno-gospodarstvenem obziru in imenuje njegovo načelo zaradi vpeljave normiranih cen in vzajemnega zavarovanja: babilonsko zmešnjavo. On pravi, da bi bilo taksiranje zavoljo velike raznovrstnosti blaga zevsema neizpeljivo in da bi bilo ravno tako vzajemno zavarovanje zadrug zavoljo ne po svobodni konkurenciji ustanovljenih cen brezvspešno.

Pečali smo se z L. Blanc-om dalje nego s kterim drugim, ker je on imeniten in slaven po svojih izvirnih, globokih mislih, po svoji izvrstni pisavi in po svojem javnem delovanji. Vsled februarske revolucije 1848. l. je postal za bourgeoisie-o on najnevarnejši član tedanje francoske začasne vlade in ob enem ljubljenec pariških delalcev, med kterimi je resno poskušal svoje nazore dejansko izpeljati. Preprečili so pa poskus te praktične izpeljave socijalizma L. Blanc-ovi tovarši v provizorni vladi, posebno Bastide in Crémieux. Po 2. decembru je živel L. Blanc v Londonu kakor begunec notri do 4. septembra 1870. leta, pečal se je v prognanstvu neumorno in neutrudljivo s socijalnimi študijami, ktere je v preizvrstnih angleških člankih v „Times" prijavljal. On spada tudi med vtemeljitelje glasovitega delalskega društva „Internationale". Letos je bil voljen od pariškega mesta v národno skupščino v Bordeaux, kjer je spadal med skrajno levico in se je s klasičnim na veke imenitnim govorom razpravljanja o pogojih za sklepanje mira s Prusijo vdeležil. — Ko je videl, na kakošni način bivša pariška komuna namerja vzore njegove mladosti izpeljati, postal je njen odločen protivnik, akoravno z žalostnim in potrtim srcem. Celo gibanje bivše komune ga je tako neugodno zgrabilo, da je bil sklenil Francosko na veke zapustiti in s svojimi 70 leti se v severno Ameriko preseliti. Le njegova neizmerna prava francoska ljubezen do svoje domovine ga je v izpeljavi tega sklepa omajala. Vse, kar je L. Blanc v socijalnih zadevah pisal in delal, delal je zmerom iz najglobokejšega prepričanja in iz najboljših in iskrenejših namenov, človeštvo osrečiti brez vsake sebičnosti. Njemu se tudi očitati ne more, da je socijalist zarad siromaščine, ker bi rad bogataše oplenil in si na ta način pomagal, kajti L. Blanc je že zdavnej milijonar.

V času L. Blanca je bil na Nemškem njegov vrstnik „žnidarsk ksel" W. Weitling. Ta krojaški pomagač, akoravno dandanes malo med svetom znan, je šel med pisatelje in je tudi marsikaj o socijalizmu in komunizmu napisal. *) Ne dá se tajiti, da je Weitling več premišljeval in globokejše mislil, nego vsi krojači skupaj, ki dandanes po socijalno-demokratičnih društvih strašijo in se tam širokoustijo, akoravno je Weitling eklektično le odlomke iz Campanelle, Owen-a, Cabet-a in Fourier-a v svojih spisih pomešal in premlel. Tu pa imamo premalo prostora, da bi se v razvijanje Weitlingovih nazorov spuščali.

L. Blanc je v teoriji popolnoma socijalist, ali v praktičnih posledicah svojih nazorov zaide zmerom v komunizem. Bitstvo pravega socijalizma pa obstojí ravno v tem, da se pripozna pri ljudéh neenakost zmožnosti kakor tudi potreb, da je zmirom plača primerna delu in da se dopušča tudi privatna lastnina poleg skupne lastnine. V načelu se pravi socijalizem zevsema loči od komunizma, kakor so ga Morus, Owen, Babeuf ali Cabet učili. Abstraktno načelo enakosti vseh ljudí je popolnoma zapuščeno in merodajnost individualitete se načeloma pripoznava in povdarja. Pri vsem tem pa socijalizem še le vendar ni pravi ekonomični federalizem, kajti v praktičnih izpeljavah se le vendar bolj komunizmu, nego pravemu federalizmu približuje. Socijalizem na priliko zanika kapitalistično vredjenje gospodarstvenega življenja, ktero na špekuliranje meri, in dalje ne pripoznava svobodne konkurencije. Socijalizem ravno s tem zanikanjem jedro ekonomičnega liberalizma potre, ali pri vsem tem nam pa ne odkrije pota, po kterem bi se boljše, lože in človeštvu primernejše isti cilj in konec dosegel, kteri se ravno po ekonomičnem liberalizmu doseže. Zarad tega pa tudi čisti socijalizem ravno tako prazna utopija vstane, kakor komunizem.

*) Beri o tem izvrstno kritiko v „Schäffle's Kapitalismus und Socialismus" str. 215—17. Pis.

*) Marlo's „Sistem der Weltökonomie" I. zvezek, 2. oddelek str. 544. Pis.

*) Njegova dela so: „Die Garantien der Harmonie und Freiheit 1842" in pa „Die Menschheit, wie sie ist und wie sie sein soll 1844". Pis.

Matematična terminologija.

Sostavil prof. Ivan Tušek.

A.

Abgestutzte Pyramide — odbita piramida; piramidni parobek.
Abhängige (dependente) Grösse — odvisna količina.
Abkürzen — skratiti, skrajšati.
Abmessung (Dimension) — dimenzija, izméra.
Abscisse — abscisa, nareznica.
Abscissenaxe — abscisja os, narezniška os.
Absolut — absoluten, nasében.
Absolute Primzahl — nasebno praštevilo, n. prabroj, absolutna prvica.
Abstand (Distanz) — narázje, naraznost.
Addend — soštevnik (pribrojnik).
Addiren — sošteti, soštevati (zbrojiti, zbrajati).
Addition — soštetev, soštevanje (zbrojitev, zbrajanje).
Additiv — soštevén, pribrojen.
Aehnlich — podoben, sličen.
Aehnlichkeit — podobnost, sličnost.
Aeusserer Winkel — vnanji kot.
Aeusseres Glied — vnanji člen.
Algebra — algebra, občna rączunica, številstvo.
Algebraischer Calcül — algebraični račun (kalkil).
Allgemein — splošen, občen.
Allgemeines Glied — občni člen, nedoločni člen, občni izraz.
Ambe — ambo, dvojica.
Analogie — analogija, nalika.
Analysis — analitika, razklad.
Analytische Gleichung — analitična enačba, razkladna enačba.
Analytische Methode — analitični način.
Anfangspunkt — izhodišče.
Anliegend — bližnji, sosédni.
Annuität — letni prihodek.
Annuitätsvertrag — pogodba o letnem prihodku.
Antiparallelogramm — antiparalelogram, protivzpórednik.
Apothem — apotém.
Archimedisches Verhältniss — Aarhimedova primera.
Arithmetik — aritmetika, računica.
Arithmetisches Mittel — aritmetični sredík.
„ Verhältniss — aritmetična priméra.
Asymptoten — asimptote, približevalnice.
„ Winkel — kot med približevalnicama.
Aufgabe — naloga.
Auflösen (Gleichung) — rešiti.
Aufs Quadrat erheben — na četvér vzmnožiti, kvadrováti.
Aufstehende Kanta — privzdignjeni rob.
Ausdruck — izraz.
Ausgabe — izdatek.
Ausgedehnte (extense) Grösse — razširjena količina.
Ausspringender Winkel — izpahnjeni kot.
Ausseneck — vnanji ogel.
Aussenwinkel — vnanji kot.

Ausserrechter Winkel — zunaj pravi kot.
Ausserschiefer „ zunaj poševni kot.
Ausserspitzer „ zunaj ostri kot.
Ausserstumpfer „ zunaj topi kot.
Axe — os.

B.

Bedingung — pogoj.
Bedingungsgleichung — pogojna enačba.
Begrenzen (eine Grösse) — omejiti.
Behauptungssatz — trditev.
Benennung — imenovanje, imé.
Berührungsebene — dotikalna rovan, ravnina dotikalnica.
Berührungspunkt — dotikališče.
Beschaffenheit (Qualität) — kakost, kakošnost.
Bestandtheil — sostavina, del.
Bestimmt — določen.
Bestimmte Gleichung — določena enačba.
Beweis — dokaz.
Beweisgrund — dokazalo.
Binom — binom, dvočlenec.
Binominal-Formel — binominalni pouček, binominalna formula.
Bogen — lok, oblok.
Bogenmass — mera za loke.
Brennpunkt — žarišče, ognjišče.
Bruch — drob, vlomek.
Bruchpotenz — ulomna vzmnož, ulomna potenca.
Buchstabenrechnung — računjenje s pismenkami.

C.

Calotte (Kugelmütze) — kapica.
Centesimalgrad — centesimalna stopinja, stotninska stopinja.
Centrallinie — črta središčnica.
Centrum — središče.
Charakteristik (Kennziffer) — značajka.
Chorda (Sehne) — tetiva.
Coeffizent — koeficient, zbrojnik, prištevnik.
Combination — kombinacija, sostavljaj.
Combinationsform — sostavba.
„ klasse — red sostavbe.
„ lehre — nauk o kombinacijah, sostavoslovje.
Combinatorische Operation — sostavljanje.
Combiniren — kombinovati, sostaviti, sostavljati.
Combiniren im engeren Sinne — porazstaviti, porazstavljati.
Combiniren zu bestimmten Summen — sostavljanje do določenih vzneskov.
Commensurabel — soméren, somerljiv.
Comparationsmethode — način primerjanja.
Complement — komplement, izpolnek.
Complementärwinkel — izpolnujoči kot.
Complexion — skupina (kompleksija).
Concav — vbokel.
Concentrisch — koncentričen, sosreden.
Conclusion (Thesis) — sklep.
Congruent — skladen.
Congruenz — skladnost.
Conjugirte Axe — druga os, spreženi premér.
Constante Grösse — nepremenljiva količina.
Construction der Gleichung — sostava enačbe.
Contradictorisch — protisloven.
Contraer — protiven.
Convergente Reihe — stična vrsta, primična vrsta.
Convex — vbokel.
Coordinate — koordinata, sorednica.
Coordinatenaxe — os sorednic.
Coordinatenwinkel — kot sorednic.
Cosecans — kosekanta.
Cosinus — kosinus.
„ versus — kosinus versus.
Cotangens — kotangenta.
Cubische Grösse — kubični izraz, količina treh izmér.
Cubus — kubus, kocka, tretja vzmnož.
Curve — krivulja.
Cylinder — valj, valjar.
Cylindrischer Abschnitt — odsek valja.
„ Ausschnitt — izsek valja.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Gorice 17. nov. —p— (*Preskušnji za dosego sposobnosti za učiteljstvo v ljudskih šolah*) se je podvrglo pri tukajšnji komisiji 10 učiteljev in 5 učiteljic. Med učitelji je 5 Lahov in 5 Slovencev; učenice vse Lahinje. Izmed učiteljev so dobili spričevalo sposobnosti številka 2, (dobro) trije; štev. 3 jih je dobilo pet; štev. 4 (nezadostno) trije, kteri smejo k letu o tem času preskušnjo ponoviti. Izmed učiteljic imate dve številko 2; dve štev. 3; ena je padla (štev. 4), dobila je pa, kakor tudi še ena druga, najlepše spričevalo za ženska dela. — Za dosego sposobnosti za meščanske šole sta se bila oglasila en kandidat in ena kandidatinja. Kandidata pa ni bilo k preskušnji; učiteljica jo je z izvrstnim vspehom opravila. Ona je prva in edina v naši (goriški) deželi; šol meščanskih pa še nimamo. — Izpraševalo se je (pismeno in ustmeno) od 8. do 15. dne t. m.

Iz Vrhnike 18. nov. (*Nektere interpelacije na župana.*) Ne vznemirite se gosp. Obreza, ako se sopet predrznemo segati v Vaše občinsko opravilno področje, Vas, poleg zadnjega vprašanja za štiriindvajsetletni račun, še nadlegovati s tem, če Vas pobaramo, kako razumevate Vi §. 28. št. 3 in 4 obč. zak. od 17. februarija 1866. leta? Ali Vam ne izroča ravno tako kakor drugim županom št. 3 skrb za pota in mostove, št. 4 pa skrb za prodajo dobrega živeža, na pr. mesa? Kako je vendar potem to, da Vi vsled mnogih prošenj še pri nobeni seji (ali je menda ni!?) niste predlagali poprave trohnelega Sinjagoriškega mosta, ki nevarno brez stranskih ročnih držajev visí čez tri dobre sežnje globoko grapo pri Ljubljanici? Kako je zopet to, da tako dolgo ni nikakega najmanjega sporočila, kam se je obrnilo ovih 3000 goldinarjev, ktere je prejel cestni odbor (?) za Gornjovrhniško cesto, ktero so ubogi tlačani vendar brezplačno narediti morali? Vsaj radi bi vedeli, ali počivajo ovi tisoči v šolskem zakladu, kterega že dolgo z lučjo iščemo, ali pa v občinski blagajnici, o kteri še gospod župan nikoli povedali niste, da eksistira. — Povedite nam še, kako je tudi to, da tukajšnji mesar sme delati z mesom in njegovo ceno po svojej volji kakor koli mu je drago? Res toraj ni čuda, ako moramo slabo meso uživati za dobro in pošteno svoje plačilo, potem pa še v skrbi biti, da ne bi bilo osemnogega ali pa bolnega živinčeta, kajti srečnega se sme imenovati tisti, ki bi videl kdaj gospoda „flajšbešauerja“, kakor postava veleva, njegovo meso ogledodovati. Ali ste mu zastran tega dali take predpravice, ker on edini je za Vas povzdignil svojo mastno roko izmed sredine volitvenih mož pred Vašo pošteno hišo, dva dni pred volitvijo deželnih poslancev? — Te, gospod Obreza, so do prihodnjič naše srčne bolečine. Ako jih nam morebiti v prihodnjih „Novicah“ morete polajšati s kakim slovenskim razjasnilom, z Vašo roko pisanim, bodite zagotovljeni, da smo Vam porok, da boste sopet izvoljeni za vrhniškega župana, čeravno Vas nekteri nesramno natolcujejo, da ste velik nemškutar.

Iz Planine 17. nov. — Kakor povsod občinski zastop in županstvo vsa pozornost domačih spremlja, tako tudi gledamo radovedno na delovanje mož, kteri imajo blagor občine v svojih rokah; temveč ker pri novosestavljenem odboru je več „viših“ glav na krmilo prišlo in ker pregovor pravi, da nove metlje dobro pometajo. Zato pričakujemo v kratkem, da se bodo ti možje „napredka“ s kakim slavnim činom pokazali in s tem potrdili, da so zares na svojem mestu, po kterem so tako silno hrepeneli. — Al dozdaj nismo še nič posebnega o delovanji teh mož zapazili, kakor to, da prav pridno k sejam hodijo, pri kterih se konečno navadno — nič ne sklene. Pripoveduje se, da tudi pri vsi svoji marljivosti še zdaj računov prejšnjega županstva pregledali niso, čeravno je dotični odsek že najmanj 7 mesecev izvoljen. — Na čast novemu županu

pa moremo poročati, da se prav marljivo z novimi opravki pečá in dela nesebično na to, da bi se vsacemu pravica zgodila. On čuva nad svojimi soseščani prav tako, kakor dober oče nad svojimi otroci. Stari mož še celó večkrat nočno patrolo vodi in pijance in druge kričače k pokoju uganja, kar se menda na svoje podložne organe, kterim ta posel gré, nikakor prav zanesti ne more. — Zarad slovenskega uradovanja moremo z veseljem pritrditi, da je v dobrem stanu, ker župan dobro slovenski ume in tudi pravilno piše; samo c. k. okrajnemu glavarju to se vé samo v sebi — še zmiraj s kako nemško „zuschrifto" prikima, ker menda vidi, da ima g. Ogrinec strašno slabo glavo za učenje jezikov in se je le čuditi, kdaj da se je še nekoliko nemščine naučil. Novi tajnik se pa še s slovensko pisavo ni kaj posebno sprijaznil, akoravno so bili pogoji njegove službe od tega odvisni. Zadnji čas je, da to dohiti, kar mu o tem manjka. Sicer je pa mož dobrega srca in prav poštenega značaja. Naj po vsem tem zdaj povem, kaj prav za prav je povod pričujočemu dopisu. Zadnja odborova seja je vzrok teh vrstic. Na dnevnem redu je bila prav zanimiva razprava, ktera se je že prej in pozneje po vseh krčmah tako živo razpravljala, da so že človeka ušesa bolela, in ktero je občinski zastop nehoté moral v pretres vzeti: namreč poprava in vzdrževanje mosta, kteri Planino in nerazločljivi del trga Pl., Malni, veže. (Kon. prih.)

Iz Postojne 12. nov. (*Za pogorelce v Petelinjah, Radokovi vasi in na Belskem*) se je poslalo c. k. okrajnemu glavarstvu v Postojno od fare: v Zagorju 5 gld., v Ambrusu 2 gold., v Črnem vrhu 4 gold. 16 kr., v Zavracu 8 gold. 30 kr., v Lescah 4 gold., v Čatežu 4 gold., od soseske v Lomah 2 gold. 91 kr., in od neimenovanega dobrotnika 5 gold.

Iz Kočevja 15. nov. — Naš podpredsednik c. k. okrajnega šolskega sveta, prečastiti g. dekan Novak je po izgledu ljubljanskih rodoljubnih gospodov in gospá sprožil blago misel nabirati milodare, da se ubogim šolarjem, ki morajo pozimi deleč v šolo hoditi, kupi obleke, posebno pa obuvála. In blaga misel je našla dobrotnikov v mestu našem, ki so brž prvi in drugi dan darovali nad 100 gold. v ta namen. Marsikomu, ki misli, da kočevski narod osrečuje, če mu poje „die Wacht am Rhein", se je nos obesel, videvši, da slovensk mož bolj skrbí za kočevske šolske otroke kakor tak, ki misli, da je dobrotnik Kočevarjem, ako le propagando dela za veliko Nemčijo!

Iz Kamnika. (*Čitalnica naša*) prihodnjo nedeljo, to je, 26. dne t. m. predstavlja igro: „Poglavje I., II. in III. Potem bode ples. Vljudno vabi vse rodoljube

odbor.

Iz Ljubljane. — Kakor je našim bralcem znano, je na včeraj bil napovedan v Pragi shod poslancev onih deželnih zborov, ki v Hohenwartovih političnih načelih vidijo rešitev Avstrije iz notranjih zmešnjav. Dr. Costa je blage volje prevzel poslanstvo za Kranjsko. Telegram „Novicam" naznanja iz Prage to-le: „Shod velikansk; 34 poslancev; med temi iz Moravije 5, iz Avstrije 5, iz Vorarlberga 3, iz Tirolov 1, iz Kranjskega 1, iz Štajarskega 2, iz Galicije dr. Smolka. Razprave obširne in temeljite; soglasje dozdaj popolno".

— Presvitli cesar je blagovolil pogorelcem Vižmarskim iz lastne blagajnice darovati 400 gold.

— (*Iz seje deželnega odbora 17. nov.*) Ker je c. k. deželna vlada podporo iz državne blagajnice za napravo utrjenega Savskega bregú pri Gorenji Savi poleg Kranja popolnoma odrekla, je sklenil deželni odbor, obrniti se na c. k. ministerstvo za denarno podporo, ker bi dotične soseske same nikakor ne zmogle velikih stroškov, ki so poprek cenjeni nad 10.000 gold., — deželni zaklad je pa že z drugimi plačili tako obložen, da se na njegove stroške ne more to delo izpeljati. Vendar se pa to mora zgoditi, da ne bode Sava popolnoma spodkopala in raztrgala ceste, ktera pelje v vasí pod Šmarno goro in Št. Joštom ležeče. — Ker se vsako leto veliko denarja izdaja iz državnega zaklada za trebljenje vodnih strug in za utrjevanje in uravnavanje bregov in vodotokov rék, posebno Donave, toraj je prošnja za denarno podporo iz državnega zaklada za to silno potrebo tembolj upravičena, ker tudi kranjska dežela plačuje davke (in še prav velike) v državni zaklad, in bi bila cesarska gosposka za vodne stavbe že davno morale videti, koliko škodo Sava dela na tem mestu. — Voditelj c. kr. ministerstva notranjih oprav je po predsedstvu c. kr. deželne vlade dal deželnemu odboru ukaz, naj skrbí za to, da se vprihodnje deželnemu zboru poročila in predlogi, pa tudi dnevni redi ne podajajo samo v slovenskem, temuč tudi v nemškem jeziku. Deželni odbor je sklenil motiviran protest zoper ta ukaz, ki sega v avtonomijo deželnega zastopa. Drugi pot o tem več.

— Za prvomestnika cestnega odbora okolice ljubljanske je namesti g. Pajka izvoljen vitez Anton Gariboldi, župan v gornji Šiški. Dobra volitev!

— Ker je c. kr. ministerstvo kmetijstva dovolilo 2500 gold. za nakup pincgavskih žebcev, gré po sklepu deželne komisije za konjerejo gosp. J. Seunig na Štajarsko, da ondi vzajemno z načelnikom žebčarstva kupi 3 plemenne žebce. Kam se bodo, ako jih dobí, postavili ti žebci, bode komisija pozneje določila.

— Danes je občni zbor družbe kmetijske, kteri bode med drugim razsodil važno vprašanje: kteri panj je najbolji za naše čbelorejce. Družba je dobila od mnozih čbelorejcev hvaljene panjove na ogled.

— (*V zadnji odborovi seji družbe kmetijske*) je g. Fr. Scholmayr odboru predložil v krasnem zavitku kakor mašne bukve debelo knjigo, v kteri je vsled poziva c. kr. ministerstva za kmetijstvo spisal poljsko štatistiko kranjske dežele za leto 1871. V tem rokopisu nahajamo 1) topografični popis dežele kranjske z dodanim popisom osuševanja ljubljanskega močirja; 2) vremenske razmere, razmere posetve in pridelkov letošnjega leta; 3) gozdni kataster in 4) popis živine, iz državne podpore kupljene ali s premijami obdarovane. Kaj izvrstno razjasnujejo popis pridjane karte, jako lično izdelane in sicer: obris, po kterih pravilih se je močvirje okolice ljubljanske na suho devalo, — grafična karta, ki kaže, v kterih krajih je preteklih 10 let toča bolj ali manj polje pobila, — 9 grafičnih kart, ktere kažejo poglavitne kranjske pridelke, — grafična karta gozdnega katastra, po soseskah narisana, ki kaže lego, lastnost zemlje in lesovje v različnih krajih, — 3 grafične karte, ktere kažejo kraje, kjer so iz državne podpore kupljeni biki in ovce ali s premijami obdarovani biki in krave. Vremenske razmere naše dežele razjasnujejo tudi posebne karto. — Odbor, kteri je ogledaval to knjigo, je občudoval lepo delo in veliki trud, s kterim ga je g. Schollmayr dovršil. — V tej seji so bili za ude družbe kmetijske sprejeti sledeči gospodje: Janez Janža, fajmošter v Colu, Jožef Vidmar, fajmošter v Podkraji, Mihael Avsec, posestnik v Novem mestu, Janez Dular, posestnik v Jurkavasi, Anton Hočevar in Janez Hočevar, posestnika v Novem mestu, Alojzi Jerše, učitelj pri sv. Mihelu, Mihael Majtinger, posestnik v Kandiji, Andrej Petrič, posestnik v Prečni, Vertačič, posestnik v Novem mestu.

— (*Letošnja letina na Kranjskem*) po poročilih, ki jih je od podružnic svojih prejela družba kmetijska, se

mora zavolj neugodnega vremena skozi celo leto šteti med slabe letine. Pridelek ozimine je bil srednji, jarega žita pa še manj kot srednji; turšica slaba, fižola malo, korenje in krompir sta drobna ostala, krompir je tudi gnjil po več krajih; repo so skor povsod gosenice požrle, le zelja se je, posebno v okolici ljubljanski, še precej obilo pridelalo; sená in otave se je nakosilo le srednja mera; sadja ni skoro nič (jabelk in češinj malo, hrušek skoro nič, le češpelj v dolinah, ugodno ležečih, nekoliko več, tako tudi kostanja in fig v vipavski dolini, breskev na Dolenskem ni bilo skor nič), vina na Dolenskem malo in ne veliko vrednega, v Vipavi nekoliko več in boljega memo Dolenskega, kjer že skor 20 let ne pomnijo tako slabe vinske letine. Tudi pridelki na ljubljanskem mahu (morastu) bili so le pičli. Posebno v nekterih krajih na Dolenskem in na Krasu bati se je tedaj velikih nadlog; po poročilih podružnic novomeške, metliške, postojnske in vipavske se je v več krajih lakote bati. Družba kmetijska je ta poročila poslala c. kr. deželni vladi in jo prosila, naj kakor koli svojo skrb že zdaj obrne na to, da se prizadetim krajem odvrnejo presilne nadloge.

— (*Železnica od Beljaka na Franzensfeste*), ktero je naša trgovska zbornica vže leta 1864. ministerstvu priporočila, se je pretekli teden odprla. Ravno v tem času je zbornica tudi nasvetovala železnico od Šent-Petra na Reko in odtod v Karlovec-Sisek-Osek proti Zemunu in pa železnico iz Ljubljane v Beljak, čez Lienz v Franzensfeste in iz Ljubljane v Karlovec. Ker je več teh črt vže odprtih, nekaj v delu in je tudi natančni izdelek črte za železnico iz Ljubljane v Karlovec predložen ministerstvu, ktero potrebo te ceste tudi gotovo spozná, je očividno, da je kranjska obrtnijska zbornica pravo zadela, ko se je za imenovane ceste potegovala.

— (*Čitalnica naša*) bode prihodnjo nedeljo s prav zanimivo „besedo“ začela svojo zimsko saisono. Program besedi je: 1) zbor Tovačovskega „Vlasti“; 2) Predsednikov prolog v obliki beríla; 3) Zora, besede Lujize Pesjakove, samospev za tenor od Elze-a, poje gosp. Meden; 4) Nedvedov zbor: „Moj dom“; 5) Šestospev iz Donizetti-ove opere „Lucia di Lamermoor“, v kterem pojete gospodičine Rosova in Barnasova; 5) véliki zbor Winterjev „Jadransko morje“, kterega na glasoviru spremlja gospodičina Melanija Hohnova. — Konečno se predstavlja tudi prvikrat gledališka vesela igra „Neznani varh“, ktero je po francoski poslovenil gosp. J. Zabukovec. Začetek „besede“ ob 7. uri zvečer. Odbor tukajšnje in vnanje ude vljudno vabi s pristavkom, da besede pesmi dobí vsak ud pri vstopu.

— *Dramatično društvo*) je z nedeljsko igro v deželnem gledališču „Jurčkove prikazni“ dobro vstreglo obilo zbranemu občinstvu. Po češki Tylovi poslovevenjena, z mičnimi pesmami ozaljšana in z velikim scenerijskim aparatom previdena igra je že sama na sebi dobra, in največe 3 naloge „Jurčeka“, „Severina“ in „Katrice“ bile so tudi v najboljih rokah: gosp. Nolija, gosp. Schmidt-a in gospodičine Rosove, ki se je, sicer še nekoliko novinka, posebno odlikovala s krasnim petjem. Tem velikim zvonovom so dobro pritrkovali gospodičini Podkrajšekova in Pardubska, gospoda Kajzel in Šusteršič. Pokvaril ni nihče nič. Po glasnem zadovoljstvu, s kterim so bile „Jurčekove prikazni“ sprejete, se more soditi, da tudi drugi pot bode ta igra še dobro napolnila gledališče.

— (*Naznanilo.*) Kovaška in živinozdravniška šola, ki se je končala pretekli mesec, se začne spet prihodnji pondeljek, to je, 27. dne t. m. Naj tedaj, kdor misli to šolo obiskovati, pride do tega dneva v šolo, in soseske, ki nameravajo za potrebo svojo kakega bistroumnega mladenča v to šolo poslati, to storijo do napovedanega dné. Vodstvo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V naši ljubi Avstriji je zdaj vse le od danes do jutri. Baron Kellersperg, ki je bil poklican, naslednik biti grofu Hohenwartu, ki je že izdelaval nov načrt vladni, in o kterem se je že tudi govorilo, da si kot ministerstva predsednik že nove ministre izbira, popustil je hipoma vse in šel na Štajarsko domú. Kdo da je tudi njega tako nenadoma kakor Beusta odščipnil, se nič ne vé; govorí se sicer, da je odstopil zato, ker ni odobril tega, kar Andrassy hoče, namreč to, da se Poljakom posebna pogača peče. Ali je to res ali ne, nihče ne vé, kajti dandanes časniki o političnih zadevah toliko otrobov zvežejo, da je res škoda za čas, prebirati jih. — Važna in gotova novica je le ta, da po cesarskem patentu od 14. t. m. so na Českem za državni zbor direktne volitve (to je, volitve naravnost, ne po deželnem zboru) zapovedane; dnevi pa, kdaj da bodo volitve, še niso razpisani. Govorí se, da državni zbor se skliče brž po božičnih praznikih, ker za prihodnje leto še ni državni proračun dohodkov in stroškov določen, kterega obravnava državni zbor. Ker Čehoslovani nikakor ne gredó v ta državni zbor, piše časnik „Pokrok“, da le kakih 14 Nemcev (namesti 54 poslancev) dobijo decembrici iz Českega na pomoč. O Poljacih ni skoro dvombe, da gredó v državni zbor, čeravno so Hohenwartovo politiko odobrili, kajti oni Groholski, kterega je grof Hohenwart za ministra naredil, ni s Hohenwartom vred stopil iz ministerstva, ampak se ministerstva drží kot smola; je pravi representant one poljske večine, ki se suče kakor — pride! — Ali se bodo tudi drugej razpisale direktne volitve, ali se bodo razpustili deželni zbori, ki so pritrdili poravnavi Hohenwartovi, to vse je danes še neznano. — Beust se neki že pripravlja na pot v London, kjer prevzame opravilstvo poročnika avstrijskega. — 18. dne t. m. je zapustil veliki knez ruski Mihael Dunaj, kamor je s presijajnim spremstvom prišel in kjer se je mudil več dni, od našega cesarja preprijazno sprejet. Tako sijajni prihod ruskega cesarjeviča je osupnil dunajske nemčurske časnike tako, da jim je popolnoma glas zaprl; treba je res bilo, da neizmerni kultus nemškega cesarstva, ki ga obhajajo prusko-dunajski časniki, se nekoliko kalmira s spominom na rusko carstvo.

Listnica vredništva. Gosp. Jak. K.: Dandanes mora pesem že posebno izvrstna biti, da sme na svét, kajti časi — kakor sami pojete — so res razni od nekdanjih. Sicer pa niste brez pesniškega duhá. Kar se tiče dopisov, ni njih namen zmirom, da bi zanimivali celi svèt; za dotični kraj pa so velike važnosti. — Gosp. P. C. M = P. v R: Za danes prekasno došlo.

Žitna cena

v Ljubljani 18. novembra 1871.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 50. — banaške 7 fl. 30. — turšice 4 fl. 50. — soršice 4 fl. 60. — rži 3 fl. 20. — ječmena 3 fl. 20. — prosa 3 fl. 40. — ajde 3 fl. 40. — ovsa 1 fl. 80. — Krompir 2 fl. —.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.